

Лекція №4

ПОДАННЯ СИМВОЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОМП'ЮТЕРІ

Рекомендована література

ОСНОВНА

1. Кравчук С.О., Шонін В.О. Основи комп'ютерної техніки. – Київ: Політехніка, 2005. – 344 с.
2. Наливайко Н. Я. Інформатика. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 576 с.
3. Войтюшенко Н.М., Інформатика і комп'ютерна техніка: навч. Пос./ Н.М. Войтюшенко, А.І. Остапець. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 564 с.
4. Рзаєв Д.О., Шарапов О.Д., Ігнатенко В.М., Дибкова Л.М. Інформатика та комп'ютерна техніка: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. —486 с.
5. Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Основи комп'ютерної інженерії» для студентів усіх форм навчання за спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія». / уклад. С.М. Порошин, А.М. Носик, В.В. Онищенко – Харків: НТУ «ХПІ», 2021. – 154 с.

Рекомендована література ДОДАТКОВА

1. Ярмуш О.В., Редько М.М. Інформатика і комп'ютерна техніка: Навч. посібник. - К.: Вища освіта, 2006. - 359 с.
2. Кравчук С.О., Шонін В.О. Основи комп'ютерної техніки. Компоненти, системи, мережі: Навч.-метод. посібник – К.: Каравела, 2006. – 344 с.
3. Дибкова Л.М. Інформатика та комп'ютерна техніка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: «Академвидав», 2002. – 320 с.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

- 1 Представлення від'ємних чисел. Прямий, обернений і додатковий коди
- 2 Подання символічних даних
- 3 Подання часу

1. ПРЕДСТАВЛЕННЯ ВІД'ЄМНИХ ЧИСЕЛ. ПРЯМИЙ, ОБЕРНЕНИЙ І ДОДАТКОВИЙ КОДИ

Одним зі способів виконання операції віднімання за допомогою двійкового суматора - заміна знака від'ємника на протилежний і додання його до зменшуваного (операція алгебраїчної додавання):

$$A - B = A + (-B)$$

Додатні і від'ємні числа в цифрових автоматах (комп'ютерах) представляються у прямому, оберненому та додатковому кодах.

З метою спрощення виконання арифметичних операцій застосовують спеціальні коди для представлення чисел. Використання кодів дозволяє привести операцію віднімання чисел до арифметичного складання кодів цих чисел.

Використовуються **прямі, обернені та дододаткові** коди чисел.

Прямий код використовується для представлення від'ємних чисел в запом'ятовучому пристрої, а також при множенні і діленні.

Обернений та додатковий код застосовують для заміни операції віднімання операцій складання, що спрощує прилад арифметичного блоку.

До кодів висуваються наступні вимоги:

- 1) Розряди числа в коді жорстко зв'язані з відповідною розрядною сіткою.
- 2) Для запису коду знака в розрядній сітці відводиться фіксований, строго визначений розряд.

Наприклад, якщо за основу представлення коду взятий один байт, то для представлення числа буде відведено **7** розрядів, а для запису коду знака **один** розряд.

Прямий код двійкового числа співпадає з записом самого числа.

Значення знакового розряду

для **ПОЗИТИВНИХ** чисел дорівнює **0**,

для **ВІД'ЄМНИХ** чисел дорівнює **1**.

Знаковим розрядом звичайно є крайній лівий розряд в розрядній сітці. У подальшому при запису коду **знаковий розряд** від цифрових **умовимось відділяти комою**. Якщо кількість розрядів кода **не вказано** будемо передбачати, що під запис коду виділений **один байт**.

Приклад: У випадку, коли для запису коду виділений один байт,

для числа **+1101**

прямий код **0,0001101**

для числа **-1101**

прямий код **1,0001101**

Обернений код для позитивного числа **співпадає** з прямим кодом. Для від'ємного числа всі цифри числа замінюються на протилежні (1 на 0, 0 на 1), а в знаковий розряд заноситься одиниця.

Приклад:

Для числа +1101	прямий код	0,0001101
	обернений код	0,0001101

Для числа -1101	прямой код	1,0001101
	обернений код	1,1110010

Додатковий код позитивного числа **співпадають** з прямим кодом. Для від'ємного числа додатковий код утворюється шляхом отримання оберненого коду і **додавання** к молодшому розряду **одиниці**.

Приклад:

Для числа +1101:

Прямий код	Обернений код	Додатковий код
0,0001101	0,0001101	0,0001101

Для числа -1101:

Прямий код	Обернений код	Додатковий код
1,0001101	1,1110010	1,1110011

ОСОБЛИВОСТІ СЛАДАННЯ ЧИСЕЛ В ОБЕРНЕНОМУ І ДОДАТКОВОМУ КОДАХ

При складанні чисел в **додатковому** коді виникаюча одиниця переносу у знаковому розряді відбрасуються.

При складанні чисел в **оберненому** коді виникаюча одиниця переносу в знаковому розряді прибавляється к молодшому розряду суми кодів.

Якщо результат арифметичних дій є кодом від'ємного числа, необхідно перетворити його в прямий код.

При цьому **обернений код** перетворюється в прямий заміною цифр у всіх розрядах (крім знакового) на протилежні.

Додатковий код перетворюється в прямий також, як и обернений, з наступним додаванням одиниці к молодшому розряду.

Приклад:

Скласти двійкові числа X і Y в оберненому і додатковому кодах.

а) $X = 111$, $Y = -11$;

1) Складемо числа, використовуючись правилами двійкової арифметики:

$$\begin{array}{rcl} X & = & 111 \\ Y & = & -11 \\ \hline X + Y & = & 100 \end{array}$$

2) Складемо числа, використовуючи коди:

Прямий код	Складання в оберненому коді	Складання в додатковому коді
$X_{\text{пр}} = 0,0000111$	$X_{\text{обр}} = 0,0000111$	$X_{\text{доп}} = 0,0000111$
$Y_{\text{пр}} = 1,0000011$	$Y_{\text{обр}} = \underline{1,1111100}$ $\underline{10,0000011}$ $\downarrow \rightarrow +1$	$Y_{\text{доп}} = \underline{1,1111101}$ $\underline{1) 0,0000100}$ Відкидається
	$(X+Y)_{\text{обр}} = 0,0000100$	$(X+Y)_{\text{доп}} = 0,0000100$

МОДИФІКОВАНИЙ ОБЕРНЕНИЙ І ДОДАТКОВИЙ КОДИ

При переповненні розрядної сітки, проходить перенос одиниці в знаковий розряд. Це приводить до неправильного результату, причому позитивне число, що отримано в результаті арифметичної операції може сприйматися як від'ємне (так як в знаковому розряді "1") і навпаки.

Приклад:

$$\begin{array}{rcl} X & = & 0,1010110 \\ Y & = & 0,1101000 \\ \hline X+Y & = & 1,0111110 \end{array}$$

Для виявленні переповнення розрядної сітки вводяться **модифіковані коди**.

В модифікованому оберненому і модифікованому додатковому коді під знак числа відводиться не один, а два розряди: "00" відповідає знаку "+", "11" – знаку "-". Люба інша комбінація ("01" або "10"), що отримана в знаковому розрядах є **ознакою переповнення розрядної сітки**. Складання чисел в модифікованих кодах нічим не відрізняється від складання в звичайних оберненому і додатковому кодах.

Приклад:

Скласти двійкові числа X і Y в модифікованому додатковому коді.

$X = 101001$, $Y = -11010$;

1) Переведемо X і Y в модифікований додатковий код:

Звичайний запис	Модифікований обернений код	Модифікований додатковий код
$X = +101001$	$X_{\text{обр}}^M = 00,101001$	$X_{\text{доп}}^M = 00,101001$
$Y = -011010$	$Y_{\text{обр}}^M = 11,100101$	$Y_{\text{доп}}^M = 11,100110$

2) Виконаємо складання:

$$\begin{array}{rcl} X_{\text{доп}}^M & = & 00,101001 \\ Y_{\text{доп}}^M & = & + \quad \underline{11,100110} \end{array}$$

відкидається \swarrow 1) $00,001111$

$$(X+Y)_{\text{доп}}^M = 00,001111$$

2. ПОДАННЯ СИМВОЛЬНИХ ДАНИХ

Керуючі символи повинні прийматися пристроєм вводу тексту, як команди, **наприклад:**

Код	Действие	Английское название
7	Подача стандартного звукового сигнала	Beep
8	Удаление предыдущего символа	Back Space (BS)
13	Перевод строки	Line Feed (LF)
26	Признак «Конец текстового файла»	End Of File (EOF)
27	Отмена предыдущего ввода	Escape (Esc)

Таблиця кодів ASCII

[	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0		☉	☼	♥	♦	♣	♠	●	○							
1	▶	◀		!			—		↑	↓	→	←		↔	▲	▼
2		!	"	#	\$	%	&	'	(	)	*	+	,	-	.	/
3	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	:	;	<	=	>	?
4	@	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
5	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	[	\	]	^	_
6	`	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o
7	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z	{		}	~	□
8	Ç	ü	é	â	ä	à	ã	ç	ê	ë	è	ï	î	ì	Å	Ä
9	Ë	æ	Æ	ô	ö	ò	û	ù	ÿ	Ö	Ü	€	£	¥	¤	ƒ
A		í	ó	ú	ñ	ñ	ª	º	¿	¬	½	¼	¾	¿	«	»
B																
C	L	L	T	T	—	+	+							=		±
D																
E	α	β	Γ	π	Σ	σ	μ	τ	φ	θ	Ω	δ	∞	φ	ε	η
F	≡	±	≥	≤			÷	≈	°	·	·	√	π	ε	■	□

Кодировка символов, предложенная IBM (соответствует ASCII - кодировке)

Таблиця кодів ASCII

Приклад. Слово COMPUTER, закодоване в кодах ASCII .

C O M P U T E R

067 079 077 080 085 084 069 082

10000011110011111001101101000010101101010010001011010010

Приклад. Кодировка текста з використанням кодової таблиці Кирилиця-*Windows*, декодування Кирилиця-*Windows KOI-8* та Кирилиця-DOS

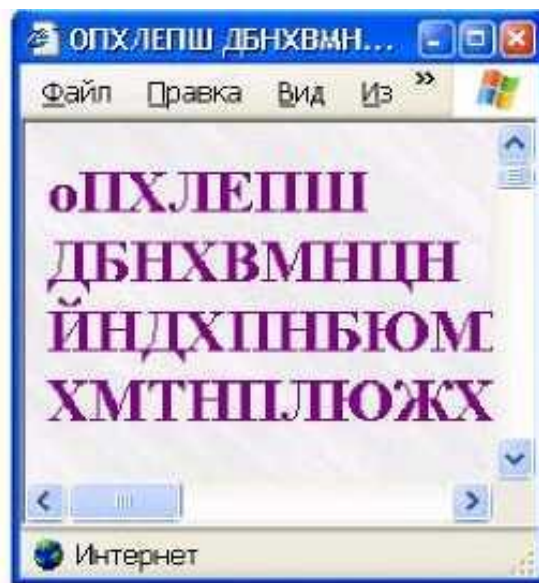
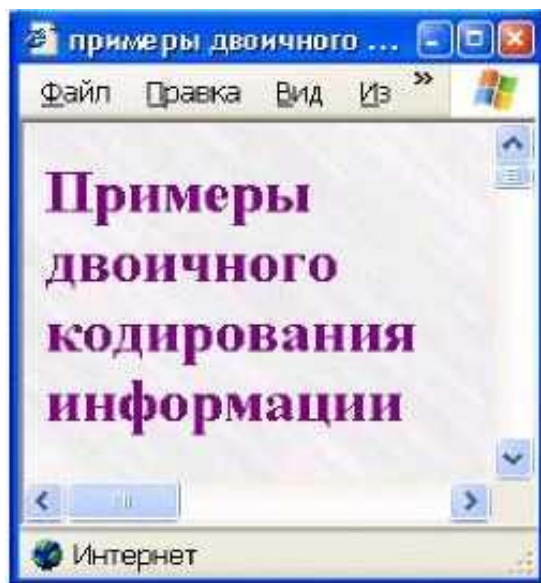

Таблица кодів Windows-1251

[	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0		☉	☼	♥	♦	♣	♠	●	○							
1	▶	◀		!			—		↑	↓	→	←		↔	▲	▼
2		!	"	#	\$	%	&	'	(	)	*	+	,	-	.	/
3	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	:	;	<	=	>	?
4	@	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
5	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	[	\	]	^	_
6	'	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o
7	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z	{		}	~	□
8	Ç	ü	é	â	ä	à	ã	ç	ê	ë	è	ï	î	ì	Ä	Å
9	Ě	æ	Æ	ô	õ	ò	û	ù	ÿ	Ö	Ü	€	£	¥	₹	₺
A		í	ó	ú	ñ	ñ	ª	º	¿	¬	½	¼	¾	¿	«	»
B	☐	☐	☐													
C	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ
D	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ	ℒ
E	α	β	Γ	π	Σ	σ	μ	τ	φ	θ	Ω	δ	∞	φ	ε	η
F	≡	±	≥	≤			÷	≈	°	·	·	√	π	ε	■	□

Кодировка символов, предложенная IBM (соответствует ASCII - кодировке)

Кодова таблиця KOI8-R

—		Г	г	Л	л	Т	т	Т	т	+	■	■	■	■	■
128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143
⋮	⋮	⋮	Г	■	●	√	≈	≤	≥	nbsp	Ј	•	2	•	÷
144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159
=		ƒ	ё	п	р	г	т	т	г	т	т	т	т	т	т
160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175
Г	Г	Г	Ё	Г	Г	Г	Г	Г	Г	Г	Г	Г	Г	Г	Г
176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191
ю	а	б	ц	д	е	ф	г	х	и	й	к	л	м	н	о
192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207
п	я	р	с	т	у	ж	в	ь	ы	з	ш	э	щ	ч	ъ
208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223
Ю	А	Б	Ц	Д	Е	Ф	Г	Х	И	Й	К	Л	М	Н	О
224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239
П	Я	Р	С	Т	У	Ж	В	Ь	Ы	З	Ш	Э	Щ	Ч	Ъ
240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255

Кодова таблиця KOI8-U (українське)

	.0	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.7	.8	.9	.A	.B	.C	.D	.E	.F
A.	=		ƒ	ё	є	р	і	ї	г	т	т	т	т	г	т	т
	2550	2551	2552	451	454	2554	456	457	2557	2558	2559	255A	255B	491	255D	255E
B.	Г	Г	Г	Ё	Є	Г	І	Ї	Т	±	т	т	т	Г	т	©
	255F	2560	2561	401	404	2563	406	407	2566	2567	2568	2569	256A	490	256C	A9

Кодова таблиця KOI8-RU (російсько-українсько-білоруське)

	.0	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.7	.8	.9	.A	.B	.C	.D	.E	.F
A.	= 2550	2551	F 2552	ё 451	є 454	Г 2554	і 456	ї 457	Ч 2557	Е 2558	Ц 2559	Ц 255A	Д 255B	Г 491	Ў 45E	Т 255E
B.	Т 255F	Т 2560	Т 2561	Е 401	Є 404	Г 2563	І 406	Ї 407	Т 2566	Е 2567	Ц 2568	Ц 2569	Д 256A	Г 490	Ў 40E	© A9

Кодова таблиця ISO 8859-5

	.0	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.7	.8	.9	.A	.B	.C	.D	.E	.F
С.	РАБ 80	НОР 81	ВРН 82	ВРН 83	190 84	ВВБ 85	ВВВ 86	ВВВ 87	ВВВ 88	ВВВ 89	ВВВ 8A	ВВВ 8B	ВВВ 8C	ВВВ 8D	ВВВ 8E	ВВВ 8F
Ф.	ВВВ 90	ВВВ 91	ВВВ 92	ВВВ 93	ВВВ 94	ВВВ 95	ВВВ 96	ВВВ 97	ВВВ 98	ВВВ 99	ВВВ 9A	ВВВ 9B	ВВВ 9C	ВВВ 9D	ВВВ 9E	ВВВ 9F
A.		Ё 401	Ъ 402	Г 403	Є 404	Ѕ 405	І 406	Ї 407	Ј 408	Љ 409	Њ 40A	Ћ 40B	Ќ 40C	А 40D	Ў 40E	Ц 40F
B.	А 410	Б 411	В 412	Г 413	Д 414	Е 415	Ж 416	З 417	И 418	Й 419	К 41A	Л 41B	М 41C	Н 41D	О 41E	П 41F
С.	Р 420	С 421	Т 422	У 423	Ф 424	Х 425	Ц 426	Ч 427	Ш 428	Щ 429	Ъ 42A	Ы 42B	Ь 42C	Э 42D	Ю 42E	Я 42F
D.	а 430	б 431	в 432	г 433	д 434	е 435	ж 436	з 437	и 438	й 439	к 43A	л 43B	м 43C	н 43D	о 43E	п 43F
E.	р 440	с 441	т 442	у 443	ф 444	х 445	ц 446	ч 447	ш 448	щ 449	ъ 44A	ы 44B	ь 44C	э 44D	ю 44E	я 44F
F.	№ 2116	ё 451	ђ 452	ѓ 453	є 454	ѕ 455	і 456	ї 457	ј 458	љ 459	њ 45A	ћ 45B	ќ 45C	а A7	ў 45E	ц 45F

3. ПОДАННЯ ЧАСУ

У різних операційних системах використовують різні методи для виміру часу. Найбільш близький до формату дд/мм/рр гг:хх:сс метод обчислення використовується в операційних системах DOS для позначення дати та часу створення/модифікації файлів.

Для кодування дати та часу *використовується по два байти* в наступному форматі:

Час створення/модифікації файлу

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ